

¡BOMBA!

Como conjuro de bruja, acusar a Rocha Moya le va muy bien a Maruja (traía muy baja la choya).

K'uintsil

Jueves 30 de abril del 2026

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 11 · NÚMERO 2714 · www.lajornadamaya.mx

Ti' lajuntúul xoknáalo'ob ti' u lu'umil Méxicoe', waktúul ku k'a'abéetkunsik iintelijensyáa áartifisyal jéeneratibáa

Ichil lajuntúul u xoknáalo'ob úunibersidad tu noj lu'umil Méxicoe', waktúule' ku k'a'abéetkunsik inteligencia artificial generativa (IAG) ti'al u beeta'al oochelo'ob. Beeyxan u yúuchul yéetel kex jo'otúul ti' lajuntúul ajka'ansajo'ob. Ts'o'okole', u 10% táankelemo'obe' ku beetik cha'ano'ob; 9% audyo'ob yéetel uláak' 15% ku beetik koodigo'ob, le ku meyaj ti'al u beeta'al u wiinkilala áaplikasyoono'ob, beyxan u yila'al tu'ux yaan ba'alo'ob ma' patali', ichil uláak' ba'alo'ob.

Ichil ba'ax chíikpaj ich Encuesta Nacional yóok'olal Usos y Percepciones de la Inteligencia Artificial Generativa ichil u xoknáalo'ob súuperior tu noj lu'umil Méxicoe' (Eniag 2025), meyajta'ab tumen Secretaría de Educación Pública (SEP), maanal u 91% ti' ajka'ansajo'obe' u k'áat u kano'ob bix u meyaj iinteliensyaa artífisyal yéetel u 80% ti'

xoknáalo'obe' ku tukultiko'ob IA jéeneratibae' yaan u jelbesik xook ku beetiko'ob wa le ba'ax u k'áat u kano'obo'.

Le je'ela' leti'e' yáax k'aatchi'il ku beeta'al yóok'olal bix u k'a'abéetkunsal, beyxan bix u pakta'al IAG ich kaambal xook súuperior, ichil u lu'umil Méxicoe', tu'ux táakpaj 2 mil 900 u p'eel u najilo'ob xook súuperior, jump'eel miyoon 539 mil 732 u túul xoknáalo'ob yéetel 163 mil 259 u túul ajka'ansajo'ob. Téel meyaj, a'alabe' chéen u 3% ti' xoknáalo'ob ti' le níbel je'elo' ku ya'aliko'ob mix juntéen u k'a'abéetkunsal IAG, ka'alikil u 7% ajka'ansajo'obe' láayli' beyo'obo'. Uláak' ba'ale', u 5% xoknáalo'obe' tu ya'alajo'ob chéen wa jaytéen ku meyajti'ob ichil jump'eel ja'ab, ba'ale' ajka'ansajo'ob beetik beyo' ku chukik 8%.

Maas suuk u k'a'abéetkunsal IAG tumen máaxo'ob táan u xook ti' u úunibersidaades

téeknoloojikáas yéetel póoliteknikaas, tumen ti' 10 xoknáalo'obe' kex 7 ku k'a'abéetkunsiki'. Beey túuno', u 49% máaxo'ob ku bin xook ti' úunibersidaad iinterkuturaal ku ya'aliko'ob mantats' u meyaj ti'ob le nu'ukulo'.

Ichil ba'ax chíikpaj te'el xaak'alo', kex u 82.3% táankelemo'ob ku tukultiko'ob IAG jump'eel ba'al ku chúukbesik u ts'iibo'ob yéetel talam ba'ax k'a'abéet u tukultiko'ob wa u beetiko'ob, le beetik kex 78.7% ajka'ansajo'obe' láayli' xan beey u tukultiko'obo', le beetik ku jéets'el tuukul a'alik le nu'ukula' "ku yantal ba'al u yil ti' bix u yúuchul kaambal, beyxan bix u na'ata'al ba'al ti' xook".

Laura Poy Solano / lajornadamaya.mx
Oochel: Reuters

